

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 267/2022-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou Mgr. Máriou Čechovou, Lipová 18/C, Viničné, proti rozsudku Okresného súdu Pezinok č. k. 12 P 20/2019-323 z 2. júna 2020 a proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 20 CoP 138/2020-370 z 15. decembra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkové okolnosti prípadu

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. apríla 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na slobodnú voľbu povolania a základného práva podnikat' podľa čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom Okresného súdu Pezinok (ďalej len „okresný súd“) č. k. 12 P 20/2019-323 z 2. júna 2020 (ďalej aj „napadnutý rozsudok okresného súdu“) a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 20 CoP 138/2020-370 z 15. decembra 2021 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“). Navrhuje napadnuté rozhodnutia konajúcich súdov zrušiť, vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a súčasne žiada, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie a náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že na základe návrhu matky [REDAKOVANÉ] (ďalej len „matka“) okresný súd napadnutým rozsudkom zmenil svoj prechádzajúci rozsudok č. k. 12 P 41/2014 z 15. apríla 2014 v časti výroku o výživnom tak, že sťažovateľovi zvýšil výživné na maloletú [REDAKOVANÉ] zo sumy 200 eur na sumu 260 eur a na maloletého [REDAKOVANÉ] zo sumy 100 eur na sumu 160 eur počnúc dňom podania návrhu, t. j. 28. januárom 2019. Súčasne rozhodol o dlžnom výživnom, ktoré vzniklo v súvislosti so zvýšením výživného za obdobie od 28. januára 2019 do 31. mája 2020 na každé maloleté dieťa

v sume 862,74 eur, ktoré sťažovateľovi uložil zaplatiť v dvoch splátkach. Vo zvyšnej časti návrh matky zamietol, v časti jej návrhu na zmenu úpravy styku konanie zastavil a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

3. O odvolaní sťažovateľa rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom, ktorým podľa zmenil rozsudok okresného súdu vo výroku o zvýšení výživného na maloletú ■■■■■ tak, že sťažovateľovi uložil povinnosť prispievať na maloletú zvýšeným výživným (t. j. sumou 260 eur) od 1. júna 2019, a súčasne zmenil výrok o dlžnom výživnom na maloletú, ktoré za obdobie od 1. júna 2019 do 31. mája 2020 určil v sume 615 eur a sťažovateľovi ho uložil zaplatiť v lehote 30 dní od právoplatnosti rozsudku. Rozsudok okresného súdu vo výrokoch o zvýšení výživného na maloletého ■■■■■ a o dlžnom výživnom potvrdil ako vecne správny.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Proti napadnutým rozsudkom okresného súdu a krajského súdu podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, v ktorej vyjadruje nesúhlas so sumou zvýšeného výživného pre maloleté deti a tvrdí, že oba konajúce súdy nesprávne vyhodnotili zmenu jeho zamestnania ako účelové konanie s cieľom znížiť jeho príjem. Sťažovateľ objasňuje, že svoje zamestnanie zmenil v dôsledku zdravotných (psychických) problémov, ktoré boli spojené s jeho prechádzajúcou prácou v bankovom sektore, pričom v súčasnosti podniká v oblasti, ktorá ho naplňa a v ktorej sa mu darí. Konajúce súdy pritom pri rozhodovaní nebrali do úvahy rizikové konanie matky, ktorá sa vzdala bývania u rodičov sťažovateľa a zobrala si hypotekárny úver na kúpu nového bytu, a súčasne podľa názoru sťažovateľa nebolo prihliadnuté ani na mieru jeho osobnej starostlivosti o maloleté deti, s ktorými trávi značnú časť kalendárneho roka, keď im zabezpečuje stravu, ošatenie a všetky ich odôvodnené potreby. Sumu zvýšeného výživného preto považuje za neprimeranú a neadekvátnu. Rozhodnutím krajského súdu (a okresného súdu) o zvýšení výživného došlo podľa sťažovateľa k zásahu do jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a tiež do jeho základného práva na slobodnú voľbu povolania a práva podnikat' podľa čl. 35 ods. 1 ústavy, pretože súdy ho obmedzili v jeho práve rozhodnúť sa, akú prácu chce vykonávať.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu označených základných práv napadnutým rozsudkom okresného súdu:

5. V súvislosti s namietaným porušením označených práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom okresného súdu ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, z ktorého vyplýva, že právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

6. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že napadnutý rozsudok okresného súdu bol predmetom prieskumu zo strany krajského súdu na základe odvolania podaného sťažovateľom, o ktorom krajský súd rozhodol napadnutým rozsudkom. Pre rozhodnutie ústavného súdu je teda podstatné, že existoval „iný súd“, na ktorý poukazuje čl. 127 ods. 1 ústavy. To vylučuje právomoc

ústavného súdu na prieskum ústavnou sťažnosťou prezentovaného porušenia základných práv napadnutým rozsudkom okresného súdu.

7. Z uvedeného dôvodu ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu označených základných práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

8. V prerokúvanej veci je podstatou ústavnej sťažnosti nesúhlas sťažovateľa s rozhodnutím konajúcich súdov o zmene rozsahu (zvýšení) jeho vyživovacej povinnosti k maloletým deťom, pretože stanovená suma zvýšeného výživného nezohľadňuje podľa sťažovateľa jeho podiel na osobnej starostlivosti o obe maloleté deti. Krajský súd (v spojení s okresným súdom) podľa sťažovateľa nesprávne vyhodnotil aj zmenu jeho zamestnania ako účelovú snahu znížiť jeho mesačný príjem.

9. Pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti ústavný súd dopytom na okresnom súde zistil, že sťažovateľ sa v súvislosti s namietaným porušením označených základných práv podľa ústavy napadnutým rozsudkom krajského súdu obrátil priamo na ústavný súd bez toho, aby proti nemu podal dovolanie.

10. Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že nesprávne právne posúdenie môže byť podľa § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v spojení s § 432 CSP [v spojení s § 2 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“)] predmetom prieskumu rozhodnutia odvolacieho súdu v rámci dovolania na dovolacom súde. Eventuálne, pokiaľ ide o arbitrárne právne posúdenie, ktoré je aj ústavne neudržateľné, môže byť nesprávne právne posúdenie vo výnimočných prípadoch predmetom dovolania aj v zmysle § 420 písm. f) CSP v spojení s § 431 CSP. V tejto súvislosti poukazuje na svoju konštantnú judikatúru, v zmysle ktorej „*skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, čím by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody*“ (pozri napr. IV. ÚS 43/04, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02). Postup všeobecného súdu, ktorý aplikuje určité ustanovenie zákona bez relevantných dôvodov v rozpore s konštantnou rozhodovacou praxou, treba považovať za postup arbitrárny. Takýto postup je zároveň aj zásahom do princípu právnej istoty ako súčasť právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy (I. ÚS 335/06). V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06, I. ÚS 200/2012).

11. Ak teda sťažovateľ tvrdí, že rozhodnutie krajského súdu bolo, čo sa týka právneho posúdenia návrhu matky na zvýšenie vyživovacej povinnosti k obojom maloletým deťom, nesprávne, mal možnosť domáhať sa ich nápravy v prípadnom dovolacom konaní. Dovolanie pritom nie je v tejto rodinnoprávnej veci vylúčené (§ 76 CMP *a contrario*).

12. Vo vzťahu k tomu ústavný súd uvádza, že konanie pred ním sa riadi princípom subsidiarity, podľa ktorého sa môže o ústavných sťažnostiach konať len vtedy, ak o ochrane označených základných práv a slobôd sťažovateľov (porušenie ktorých sa namieta) nerozhoduje, resp. nemohol rozhodovať iný (všeobecný) súd. Konanie pred ústavným súdom totiž nie je konaním, v ktorom by bolo možné naprávať to, čo účastník predchádzajúceho konania zanedbal, keď si riadne a včas nehájil svoje práva, hoci tak urobiť mohol a mal (m. m. I. ÚS 416/2020). Konanie pred ústavným súdom predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, III. ÚS 114/2010, III. ÚS 5/2013).

13. Vyčerpanie právnych prostriedkov, ktoré zákon poskytuje na účinnú ochranu základných práv a slobôd a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov, je jednou z podmienok prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a teda aj podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom [§ 55 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde].

14. Keďže sťažovateľ preukázateľne nenamietal vytykané pochybenia pred všeobecnými súdmi v rámci všetkých dostupných opravných prostriedkov vrátane dovolania, ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť pre jej neprípustnosť podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde. Sťažovateľ zároveň v podanej ústavnej sťažnosti ani len netvrdil, nie to ešte preukázal, že dovolanie nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa, preto neprichádzal do úvahy ani prípadný možný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

15. Vychádzajúc z materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti, ústavný súd sa napriek uvedenému záveru oboznámil s namietaným rozsudkom krajského súdu, pričom nezistil žiadny dôvod, pre ktorý by mohla vzniknúť pochybnosť o jeho ústavnej konformite.

16. V posudzovanej veci považovali konajúce súdy za preukázané, že od poslednej úpravy výživného (rozsudkom okresného súdu č. k. 12 P 41/2014 z 15. apríla 2014) došlo na strane oboch maloletých detí k podstatnej zmene ich pomerov spočívajúcej vo významnom náraste ich odôvodnených výdavkov súvisiacich predovšetkým s ich pribúdajúcim vekom a nástupom na prvý stupeň školskej dochádzky (u maloletej ■■■■■), resp. nástupom do predškolského zariadenia (u maloletého ■■■■■). Uvedenú skutočnosť pritom nespochybňoval v priebehu konania ani sám sťažovateľ, avšak nesúhlasil s určenou sumou zvýšeného výživného a navrhol zvýšenie výživného o sumu 30 eur na každé maloleté dieťa. Po dôslednom zohľadnení odôvodnených potrieb oboch maloletých detí a okolností rozhodných pre zistenie majetkovej situácie sťažovateľa považoval krajský súd zhodne s okresným súdom za adekvátne a primerané zvýšenie výživného o sumu 60 eur na každé maloleté dieťa, t. j. zvýšenie o 10 eur na jedno dieťa za každý rok rozhodného obdobia.

17. Po komplexnom posúdení pomerov sťažovateľa ako povinného rodiča krajský súd prisvedčil názoru okresného súdu, že sťažovateľ má vzhľadom na svoje dosiahnuté vysokoškolské vzdelanie s ekonomickým zameraním, vek a zdravotný stav reálne schopnosti dosahovať podstatne vyšší príjem ako aktuálne v konaní deklaroval, preto okresný súd správne uplatnil tzv. princíp potenciality príjmu sťažovateľa. K tvrdeniu sťažovateľa, že konajúce súdy nesprávne vyhodnotili zmenu jeho zamestnania ako účelovú snahu zbaviť sa, resp. znížiť svoj príjem, je potrebné uviesť,

že krajský súd sa v dôvodoch napadnutého rozsudku o účelovosti konania sťažovateľa nezmiňuje, avšak v jeho neprospech jednoznačne vyhodnotil dobrovoľné vzdanie sa doterajšieho výhodnejšieho zamestnania, v ktorom sťažovateľ dosahoval priemerný čistý mesačný príjem 1 500 eur a jeho následný podnikateľský zámer, ktorý sa pretavil do zníženia jeho mesačného príjmu. Konkrétne krajský súd poukázal na to, že sťažovateľ previedol svoje obchodné podiely v jednotlivých obchodných spoločnostiach na svojho otca, ktorý investoval značnú sumu finančných prostriedkov do rekonštrukcie haly, pričom sťažovateľ ostal v týchto spoločnostiach zamestnaný s mesačným príjmom približne 650 eur (bod 21 napadnutého rozsudku). V tejto súvislosti krajský súd pripomenul, že výživné má prednosť pred inými výdavkami a plnenie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom predstavuje v zmysle § 62 zákona o rodine ich prvoradú zákonnú povinnosť, preto je rodič povinný usmerniť svoje výdavky tak, aby plnenie vyživovacej povinnosti nebolo ohrozené, a je povinný využívať všetky svoje schopnosti a možnosti na zabezpečenie dostatočného príjmu.

18. Ústavný súd zastáva názor, že krajský súd sa rovnako ako okresný súd riadne zaoberal podstatnými kritériami pre rozhodnutie o zmene rozsahu vyživovacej povinnosti sťažovateľa, pričom v tomto smere náležite porovnal majetkové pomery oboch rodičov (nielen pomery sťažovateľa) a odôvodnené potreby maloletých detí v čase predchádzajúcej úpravy výživného s pomermi existujúcimi v čase jeho rozhodovania a svoje prijaté závery dostatočne a logicky zdôvodnil. Krajský súd súčasne primeraným spôsobom vysvetlil, z akých dôvodov považoval za správne prednostne aplikovať princíp potenciality, ktorý má v zhode s príslušnou právnou úpravou (za dodržania zákonom ustanovených podmienok) prednosť pred princípom fakticity.

19. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva na slobodnú voľbu povolania a jeho základného práva podnikat' garantovaného v čl. 35 ods. 1 ústavy, ktorých porušenie spočíva podľa sťažovateľa v tom, že konajúce súdy mu v dôsledku aplikácie princípu potenciality znemožnili slobodne si vybrať, akú prácu (povolanie) chce vykonávať, ústavný súd považuje za žiaduce doplniť, že v danom prípade nemožno ani len uvažovať o zásahu do týchto základných práv. Uplatnenie tzv. princípu potenciality príjmu povinného rodiča (§ 75 ods. 1 zákona o rodine) nie je v žiadnom prípade možné vnímať ako porušenie základného práva na slobodnú voľbu povolania či základného práva podnikat'. V zmysle predmetného princípu je totiž súd povinný prihliadať nielen na skutočné (deklarované, faktické) príjmy osoby povinnej platiť výživné, ktoré dosahuje v čase vyhlásenia rozsudku, ale musí vychádzať z jej potenciálnych príjmov, to znamená príjmov, ktoré mohla mať vzhľadom na svoj vek, zdravotný stav, schopnosti, stupeň dosiahnutého vzdelania a jeho zamerania, prax, jazykové znalosti, dopyt na trhu práce. Tento prezumovaný príjem povinného rodiča je následne základom pre určenie výživného na dieťa.

20. Závery premietnuté do napadnutého rozsudku preto nemožno hodnotiť ako svojvoľné alebo vnútorne rozporné, či odporujúce platnej právnej úprave. Ak by teda nebol daný dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti z dôvodu jej neprípustnosti, bol by tu dôvod na jej odmietnutie pre zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

21. Napokon ústavný súd na záver už len dodáva, že jeho pozornosti neunikli viaceré nedostatky či pochybenia obsiahnuté vo formulovanom petite ústavnej sťažnosti. Sťažovateľ sa totiž zjavne omylom domáha zrušenia rozsudku „Okresného súdu Komárno“ a požaduje primerané finančné zadost'učinenie číselne vyjadrené ako „5.0,-eur“, hoci slovné je uvedená suma „päťsto eur“.

22. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, ústavný súd sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2022

Miloš Maďar
predseda senátu